

Obóz ornitologiczny na Zbiorniku Jeziorsko w roku 2010

Tomasz Iciek

*Sekcja Ornitologiczna
SKNB UŁ, Banacha 1/3,
90-237 Łódź*

Anna Piasecka

*Sekcja Ornitologiczna Koła
Leśników Uniwersytetu
Przyrodniczego
w Poznaniu*

Piotr Minias

*Zakład Dydaktyki Biologii
i Badania Różnorodności
Biologicznej UŁ,
ul. Banacha 1/3
90-237 Łódź*

W roku 2010 miał miejsce 22-gi sezon obrączkowania ptaków na Zbiorniku Jeziorsko w okresie jesiennej migracji ptaków. Punkt obrączkowania działał w terminie 30.07 – 21.09. W tym czasie punkt chwytania ptaków zmieniał lokalizację czterokrotnie. Zaczynaliśmy od obozowiska w okolicach mostu na Warcie, by po kilku dniach przenieść się na zalane łąki na wschód od wsi Dierzążna. W drugiej połowie sierpnia obóz przenieśliśmy pod przepompownię Glinno. Przez ostatni miesiąc działał on na tradycyjnym już miejscu tj. wykorzystywanej od lat wyspie koło wsi Glinno. Majowe i czerwcowe powodzie spowodowały, że poziom wody na zbiorniku był znacznie wyższy, niż w latach wcześniejszych. Poza tym trwający od lat proces zarastania wierzbą obszaru cofkowego spowodował, że sezon ten należał do najgorszego w „nowożytnej historii” trwania obozu. Łącznie w roku 2010 złapaliśmy 1686 ptaków należących do 59 gatunków. Tak wysoką liczbę schwytanych osobników osiągnięto tylko dzięki chwytaniu ptaków wróblowych. Bardzo wysoki poziom wody (do końca trwania obozu nie pojawiły się rozległe błotniste plaże na odsłoniętym dnie zbiornika) spowodował, że w zasadzie nie było miejsca na stawianie pułapek do chwytania ptaków siewkowych. W sumie złapano tylko 102 siewki (Tab. 1). Możliwe to było głównie w wyniku ciągłego chwytania ptaków nie tylko przy pomocy pułapek potocznie zwanych wackami, ale również sieci ornitologicznych. Łęczak już drugi rok z rzędu łapany był w znikomych ilościach. Od kilku lat w trakcie trwania szczytu przelotu tego gatunku zbiornik jest w całości wypełniony wodą. Sytuacja taka miała miejsce również w roku 2010. Ze względu na specyfikę prowadzonych na obozie badań od czterech lat staramy się zwiększać efektywność chwytania kszyka. Jedną z metod jest odłów ptaków w sieci ornitologiczne z wykorzystaniem stymulacji magnetofonowej. W roku 2010 metoda ta nie przyniosła spodziewanych efektów. Podnoszący się, co jakiś czas, poziom wody w zbiorniku uniemożliwiał chwytanie bekasów. W sierpniu na łąkach w dolinie Warty istniały zabagnienia, na których odpoczywały kszyki omijając w ten sposób cofkę zbiornika. Kolejne obfite deszcze we wrześniu spowodowały ponowny przybór wody na Jeziorsku. W efekcie ostatni osobnik kszyka został schwytany 04.09. czyli blisko trzy tygodnie przed końcem jesiennej migracji. Chwytanie ptaków z wykorzystaniem sieci spowodowało wzrost liczby zaobrączkowanych brodziec sniadych (13 osobników). Na uwagę zasługuje również fakt złapania 3 osobników dubelta. Okazało się, że gatunek ten zatrzymuje się regularnie na podtopionych łąkach na wysokości wsi Dierzążna.

Z pozostałych ptaków wodno-błotnych schwytano 79 osobników należących do 9 gatunków (Tab. 2). W roku 2010 praktycznie nie chwymano chruścieli. Przez cały okres prac obozu złapano tylko 2 kropiatki. Powodem tego stanu były zapewne powodzie, które spowodowały prawdopodobnie zerowy sukces lęgowy w tej grupie ptaków. Do „rodzynek” należy zaliczyć pierwszą od kilku lat schwytaną krakwę, kolejnego bączka oraz drugą w historii mewę małą.

Spośród ptaków wróblowych chwytyanych w roku 2010 dominantami były rzecz jasna jaskółki (rekord odłowu w ciągu jednego wieczoru to 379 dymówek i 30 brzegówek). W zaroślach wierzbowych na wyspie koło Glinna nocowały ich tysiące, stąd tak dobre wyniki. W ślad za migrującymi jaskółkami podążały kobuzy. Ptaki te pojawiały się wieczorami na cofce zbiornika polując na masowo zlatujące się jaskółki. Sprawily nam one miłą niespodziankę wpadając czterokrotnie w sieci ornitologiczne podczas pościgu za jaskółkami. Oprócz jaskółek licznie chwymano ptaki wróblowe typowe dla środowiska leśnego tj. sikory, rudziki, pierwiosnki czy pokrzewki *Sylvia sp.* Ogółem schwytaliśmy 1505 osobników z 41 gatunków (Tab. 3).

Przez cały czas trwania obozu nie złapaliśmy żadnego ptaka z zagraniczną obrączką. Udało się za to odłowić dwa ptaki z polskimi obrączkami oznakowane w innych miejscach Polski. Jednym z nich był trzcinniczek obrączkowany pod koniec lipca 2008 roku w Kole. Druga obserwacja dotyczyła młodej dymówki schwytanej 16.09 na Jeziorsku, a obrączkowanej dwa dni wcześniej tj. 14.09 na noclegowisku na Zbiorniku Rakutowskim koło Włocławka. Złapaliśmy również kilka ptaków zaobráczkowanych w latach wcześniejszych na Zbiorniku Jeziorsko. Do ciekawszych kontroli należy kszczyk zaobráczkowany w 2005 roku oraz dwie cyraneczki z 2005 i 2009.

Bardzo serdecznie dziękujemy wszystkim, którzy mieli swój udział w pracach obozowych. Jednocześnie zachęcamy do wzięcia udziału w nadchodzącym sezonie. Oby ten sezon okazał się dużo lepszy!

Tabela 1. Wyniki chwytania siewkowców na Zb. Jeziorsko w roku 2010.

GATUNEK	1989-2005	2006	2007	2008	2009	2010	SUMA
Łęczak	6 302	395	288	350	60	10	7 405
Kszyk	5 214	245	62	348	258	49	6 176
Piskliwiec	1 164	174	7	-	8	3	1 356
Batalion	546	28	36	16	25	4	655
Biegus zmienny	388	57	48	2	115	11	621
Czajka	270	23	-	7	4	-	304
Biegus malutki	197	4	25	1	2	-	229
Krwawodziób	191	11	5	2	4	-	213
Sieweczka rzeczna	172	11	-	-	-	-	183
Sieweczka obrożna	92	8	12	4	31	-	147
Biegus krzywodzioby	114	8	10	1	2	-	135
Samotnik	105	15	-	4	6	4	134
Kwokacz	60	5	-	-	3	5	73
Biegus mały	55	8	-	-	-	-	63
Brodziec śniady	37	1	-	3	2	13	56
Biegus płaskodzioby	8	19	-	-	-	-	27
Kamusznik	10	1	-	-	-	-	11
Płatkonóg szydłodzioby	5	5	1	-	-	-	11
Dubelt	5	-	-	-	-	3	8
Brodziec pławny	5	-	-	-	-	-	5
Rycyk	4	-	-	-	-	-	4
Biegus rdzawy	3	1	-	-	-	-	4
Kulik wielki	2	-	-	-	-	-	2
Bekasik	2	-	-	-	-	-	2
Siewnica	1	-	1	-	-	-	2
Terekia	1	-	-	-	-	-	1
RAZEM	14 953	1 019	495	738	520	102	17 827

Tabela 2. Wyniki chwytania gatunków ptaków wodno-błotnych na Zb. Jeziorsko w roku 2010.

GATUNEK	1989-2005	2006	2007	2008	2009	2010	SUMA
Cyraneczka	464	100	36	130	47	50	827
Wodnik	120	2	64	11	10	-	207
Kropiatka	107	-	25	8	10	2	152
Cyranka	81	23	12	3	18	11	148
Krzyżówka	85	31	16	4	1	3	140
Rybitwa rzeczna	103	-	-	-	-	-	103
Rybitwa białowąsa	6	1	81	3	-	-	91
Kokoszka	44	-	25	1	1	-	71
Łyska	32	16	5	1	2	-	56
Śmieszka	45	6	-	-	1	-	52
Łabędź niemy	5	12	1	24	3	-	45
Rybitwa czarna	9	-	-	14	15	4	42
Perkoz	17	1	2	1	9	6	36
Krakwa	20	2	-	-	-	1	23
Zausznik	16	-	-	-	1	-	17
Błotniak stawowy	8	-	-	-	-	-	8
Bąk	3	-	3	-	-	-	6
Zielonka	3	-	2	-	-	-	5
Rybitwa białoczelna	5	-	-	-	-	-	5
Bączek	-	-	-	1	1	1	3
Perkoz dwuczuby	3	-	-	-	-	-	3
Mewa mała	1	-	-	-	-	1	2
Płaskonos	2	-	-	-	-	-	2
Głowienka	1	-	-	-	-	-	1
Czernica	1	-	-	-	-	-	1
Świstun	-	-	-	1	-	-	1
Gęgawa	-	-	-	-	1	-	1
RAZEM	1 181	194	272	202	120	79	2 048

Tabela 3. Wyniki chwytania pozostałych gatunków ptaków na Zb. Jeziorsko w roku 2010.

GATUNEK	2010
Dymówka	896
Brzegówka	171
Modraszka	58
Rudzik	58
Pierwiosnek	56
Bogatka	37
Potrzos	24
Gajówka	20
Oknówka	19
Trzcinniczek	19
Kapturka	17
Muchołówka żałobna	16
Rokitniczka	15
Czarnogłówka	14
Zimorodek	13
Cierniówka	9
Raniuszek	7
Śpiewak	5
Kobuz	4
Kos	4
Piecuszek	4
Piegża	4
Pleszka	4
Dzięciołek	3
Muchołówka szara	3
Szpak	3
Mazurek	2
Pokląska	2
Remiz	2
Świstunka	2
Trzciniak	2
Zaganiacz	2
Zięba	2
Brzęczka	1
Dzwoniec	1
Kwiczół	1
Łozówka	1
Pliszka siwa	1
Skowronek	1
Świergotek drzewny	1
Wilga	1
RAZEM	1505

Akcja liczenia zimujących ptaków wodno-błotnych w Regionie Łódzkim w 2011 roku

Adam Kaliński

Zakład Dydaktyki Biologii
i Badania Różnorodności
Biologicznej UŁ,
ul. Banacha 1/3
90-237 Łódź

W dniach 14. -25. stycznia 2011 odbyła się tradycyjna akcja liczenia ptaków wodno-błotnych oraz szponiastych w dolinach największych rzek Regionu Łódzkiego. Liczeniem objęto około 480 km dolin rzecznych, zbiorniki zaporowe: Jeziorsko, Sulejowski, oraz zbiorniki KWB „Bełchatów”. Niektóre z kontrolowanych odcinków weszły w skład ogólnopolskiej akcji – Monitoringu Zimujących Ptaków Wodnych. Tegoroczne liczenie odbywało się w złych lub często bardzo złych warunkach terenowych spowodowanych wyjątkowo wysokimi jak na tę porę roku stanami większości rzek. Liczenie ptaków w tak niekorzystnych warunkach, niejednokrotnie przy zalanej całej dolinie rzecznej było wielkim wyzwaniem nawet dla doświadczonych obserwatorów i niestety w niektórych przypadkach część bądź całe odcinki nie zostały objęte kontrolą.

Mimo niesprzyjających warunków stwierdzono obecność 35 gatunków ptaków wodno-błotnych i szponiastych w łącznej liczbie prawie 17 tysięcy osobników. Warto zauważyć, że wartość ta jest wyższa o ponad 2 tysiące od stwierdzonej przed rokiem. Tradycyjnie najliczniej zimującym gatunkiem była **krzyżówka**, której stwierdzono prawie 14 tysięcy osobników (78% ogółu zimujących ptaków). Warto też zwrócić uwagę na licznie w tym sezonie stwierdzane **nurogęsi**, **łyśki** i **cyraneczki**. Stosunkowo często obserwowano również **gęgawy**, **gęsi zbożowe**, **gągoły**, **łabędzie nieme**, **mewy srebrzyste** i **czernice**. Podczas tegorocznego liczenia ze względu na niekorzystne warunki stwierdzono tylko 215 zimujących kormoranów. To trzykrotnie mniej, niż w roku ubiegłym. Szczególnie atrakcyjne dla zimujących ptaków były dolina Warty wraz ze zbiornikiem Jeziorsko oraz doliny Neru i Bzury. Zestawienie liczebności poszczególnych gatunków przedstawia tabela 1.

Wśród najciekawszych tegorocznych obserwacji wymienić należy stwierdzenie **karolinki** (1 os., Warta, T. Błaszczuk), **samotnika** (1 os., Pilica, R. Włodarczyk, A. Słaby), **świstunów** (3 os., Bzura, A. Kleszcz; 1 os., Pilica, R. Włodarczyk, A. Słaby) i **czajek** (6 os., Bzura, J. Krajewski). Mimo surowej zimy poprzedzającej okres liczenia ptaków odnotowano również wyjątkowe obserwacje **perkozów dwuczubych** na rzekach (1 os., Pilica, R. Włodarczyk, A. Słaby i 1 os., Bzura, E. Kos).

Najliczniej obserwowanym ptakiem szponiastym był **myszołów zwyczajny**. Drugi gatunek myszołowa, **myszołów włochaty**, widziany był sporadycznie, tylko cztery obserwacje. Stwierdzono również nieliczne **jastrzębie**, **krogulce** i **pustułki**. W bieżącym sezonie obserwowano 13 osobników **bielika**. Bez wątpienia najciekawszą tegoroczną obserwacją, jeśli chodzi o ptaki

szponiaste, było stwierdzenie wyjątkowo u nas zimującego młodego **sokoła wędrownego**. Ponadto stwierdzono pojedynczego **drzemlika** i **błotniaka zbożowego** (wszystkie trzy obserwacje T. Błaszczyka na Warcie).

Tegoroczne liczenie zimujących ptaków nie mogłoby odbyć się bez pomocy licznej rzeszy obserwatorów. Lista wszystkich Koleżanek i Kolegów uczestniczących w tej akcji znajduje się w tabeli 2. Wszystkim uczestnikom gratuluję owocnych obserwacji i dziękuję za ogromny wysiłek włożony w tegoroczne liczenie i poświęcenie swojego czasu. Zapraszam na kolejne liczenie w przyszłym roku.

Rys. Agnieszka Wojciechowska

Tabela. 1. Zestawienie liczności gatunków ptaków zimujących w Regionie Łódzkim w 2011r.

GATUNEK	Warta	Zb.Jeziorsko	Ner	Grabia	Widawka	Zb. przy KWB Bełchatów	Bzura	Pilica	RAZEM
Krzyżówka	2495	2223	3355	310	542	950	3113	901	13889
Nurogęś	232	95	21	2	14	53	129	94	640
Łyska	446	6	6		1	61		8	528
Gęsi nrozp	420		45						465
Cyraneczka	20	10	224			185	2	5	446
Gęgawa	49	8	84				140		281
Gągoł	153	12	2			24		81	272
Łabędź niemy	37	60	27	11	21	5	3	107	271
Kormoran	176		8		17	8		6	215
Mewa srebrzysta/biał	160	3					1		164
Gęś zbożowa	84	45					4		133
Czernica	12	6	1	2		101	3	3	128
Myszołów	33		21	9	7		24	5	99
Czapla siwa	32	1	4	4	6	5	7	5	64
Perkoz	4	2	1		5			11	23
Mewa pospolita	16	2	1						19
Bielaczek	1	14						3	18
Łabędź krzykliwy	14								14
Bielik	3	1			1		7	1	13
Krogulec	4		2					1	7
Srokosz	2		2		1		1	1	7
Perkoz dwuczuby						4	1	1	6
Czajka							6		6
Głowienka	3							2	5
Gęś białoczelna	2	3							5
Myszołów włochaty	2		1		1				4
Zimorodek			1		3				4
Pustułka	2		1				1		4
Świstun							3	1	4
Kokoszka					3				3
Jastrząb							1	1	2
Myszołowy nrozp			1				1		2
Błotniak nrozp				2					2
Błotniak zbożowy	1								1
Karolinka	1								1
Drzemlik	1								1
Sokół wędrowny	1								1
Samotnik								1	1
RAZEM	4406	2491	3808	340	622	1396	3447	1238	17748

Tabela 2. Osoby biorące udział w akcji liczenia zimujących ptaków wodno-błotnych w Regionie Łódzkim w 2011 r.

L.p	IMIĘ I NAZWISKO
1	Agata Kolasa
2	Aleksandra Makarewicz
3	Andrzej Słaby
4	Anna Gapys
5	Anna Kleszcz
6	Bartosz Lesner
7	Dawid Ryżlak
8	Ewa Kos
9	Jacek Dymitrowicz
10	Jacek Rek
11	Jakub Grabowski
12	Janusz Hejduk
13	Jarosław Krajewski
14	Kacper Lisiak
15	Kamil Makowski
16	Katarzyna Bajera
17	Katarzyna Wieteska
18	Konrad Malec
19	Krzysztof Serafin
20	Łukasz Krajewski
21	Maciej Bartos
22	Marcin Kaźmierczak
23	Marcin Podlaszczuk
24	Marcin Wężyk
25	Marcin Wieczorek
26	Marek Us
27	Mariusz Głubowski
28	Mateusz Zduniak
29	Piotr Minias
30	Radosław Włodarczyk
31	Rafał Wiktorowski
32	Sławomir Marczak
33	Sylwester Lisek
34	Szymon Kielan
35	Tadeusz Musiał
36	Tomasz Błaszczuk
37	Tomasz Janiszewski
38	Tomasz Stoszek
39	Wojciech Pawenta

Rzadkie gatunki ptaków obserwowane na terenie Ziemi Łódzkiej w 2010 roku

Łukasz Krajewski

Sekcja Ornitologiczna
SKNB UŁ, ul. Banacha 1/3,
90-237 Łódź

Tomasz Janiszewski

Zakład Dydaktyki Biologii
i Badania Różnorodności
Biologicznej UŁ,
ul. Banacha 1/3
90-237 Łódź

Każdego roku przedstawiamy wykaz stwierdzeń rzadko pojawiających się gatunków ptaków, dokonanych na terenie Ziemi Łódzkiej. Obserwacje te dzięki pracy terenowej wielu obserwatorów mogliśmy odnotować w kartotece regionalnej. Serdecznie dziękujemy wszystkim osobom, które przekazały dane o swoich obserwacjach; mamy jednocześnie nadzieję, że dane te zostaną jeszcze uzupełnione.

W roku 2010 po raz pierwszy na Ziemi Łódzkiej stwierdzono **czapłę modronosą** (S. Lewandowski) oraz lęg pary **dzięciołów białoszyich** (M. Nowicki). Ponadto dokonano kolejnych obserwacji **kormoranów małych** (T. Janiszewski, R. Włodarczyk, T. Pietrzak i inni), **orlika grubodziobego** (T. Przybyliński i inni), **biegusa arktycznego** (G. Kielnierowski i inni) oraz **orlicy** (M. Faber i inni). Ponownie stwierdzono lęgowe **rybitwy białowase** na zbiorniku Jeziorsko oraz w dolinie Bzury (P. Minias, K. Kaczmarek, B. Lesner i T. Janiszewski), **rybitwy białoskrzydłe** w dolinie Bzury (P. Minias, B. Lesner i T. Janiszewski) i **wodniczke** w dolinie Neru (T. Musiał). Część obserwacji, która wymaga akceptacji Komisji Faunistycznej PTZool nie została jeszcze pozytywnie zweryfikowana.

Łabędź czarnodzioby. Wiosną wielokrotnie spotykany w dolinie Bzury na stawach i rozlewiskach. Maksymalnie do 26 ad. i 4 im. w Borowie 27.03 (TJ). Poza pradoliną stwierdzony 21.03 na stawach w Chociwiu, pow. tomaszowski – 16 os. (SK). Jesienią notowany liczniej na stawach w dolinie Bzury. Maksymalnie do 56 ad. i 6 im. na stawie Okręt 22.11. (RW). Poza pradoliną obserwowany tylko na stawach w Chociwiu: 17.10 – 2 ad., 24.10 – 3 ad. (SK).

Łabędź krzykliwy. Jedyna para lęgowa w regionie na stawach w Ożarowie wyprowadziła 3 młode (PG, RW).

Gęś krótkodzioba. Trzykrotnie obserwowana wiosną w dolinie Neru: 13.03 – 3 os. (ŁK, RWi, TZ), 24.03 – 1 os. (KiTM) oraz 27.03 – 1 os. (ŁK, RWi, TZ).

Bernikla białolica. Podczas przelotu wiosennego obserwowana: w dolinie Neru 7. i 24.03 – 1 os. (AK, KiTM); w dolinie Bzury 24. i 30.03 – 2 os. pod Młogoszynem (TP, TS), 28.03 – 3 os. pod Orłowem (PM); na zbiorniku Jeziorsko 13.04 – 2 os. (PM). Jesienią odnotowana tylko raz: 19.11 na stawach w Borowie (TP).

Bernikla obrożna. W dniu 28.03 obserwowano pojedynczego osobnika w dolinie Bzury pod Młogoszynem (PM).

Ohar. Wiosną wielokrotnie spotykany na zbiorniku Jeziorsko i stawach w Pęczniewie (TS, TK, SJ, KiTM, TJ, RW, PM, AK, ŁK). Maksymalnie stwierdzono 6 par - 18.04 (TS), a 15.06 obserwowano parę z 8 pull. (SK). Po sezonie lęgowym spotykano do 5 os. (PM, BL, ŁK, AK, TPi, JG, SN, AW), najpóźniej 16.11 (TJ, RW, PM). Poza Jeziorskiem obserwowany tylko 12.09 – 1 juv. na stawach w Psarach (TM).

Mandarynka. Trzykrotnie obserwowana zimą: 22.01 – samiec na Widawce w Szczercowie (TJ), 27.02 – samiec na Pilicy w Spale (RS), 5.12 – samiec w Łodzi w parku Julianowskim (JW). Ponadto 24.04 obserwowano samicę na Bzurze koło Siemienic (ŁK, AK) oraz 2.05 samca ponownie w Spale (MZ).

Hełmiatka. Wiosną ponownie obserwowano parę na stawach w Sarnowie 8.04 – 3.05 (MZ, TJ, JI, RB, SK, KiTM). Pojedynczego samca notowano 3.-8.05 na stawach w Psarach (AK, EK, ŁK, TM) oraz 25.09 i 17.10 (AK, ŁK, EK). Natomiast 3.-4.09 widziano samca w szacie spoczynkowej na Jeziorsku (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ).

Ogorzałka. Wiosną spotykana dwukrotnie: samiec 27.03 na rozlewiskach w dolinie Neru w Lesznie (ŁK, RWi, TZ, TM, KM, PK, JM) oraz 2 samice 17.04 na stawach w Walewicach (TJ). W listopadzie i grudniu tradycyjnie spotykana na Jeziorsku i zb. Sulejowskim. Maksymalnie 15.11 – 20 os. na zb. Jeziorsko (TS).

Łodówka. W dniu 26.11 obserwowano 1 os. na stawach w Psarach (TM).

Markaczka. Dwukrotnie spotykana wiosną: samica 24.-27.03 w dolinie Neru na rozlewiskach pod Lesznem (KiTM, SL, KK) oraz 2 samce 27.03 na stawie Okręt (TJ). Jesienią spotkano 1 os. 11.11 na Jeziorsku (SN, AW).

Uhla. Jesienią notowana: 11.11 na zb. Jeziorsko 3 os. (SN, AW); 17.-19.11 na zb. Cieszanowice 2 os. (MW) oraz 6.-15.12 pod tamą zb. Sulejowskiego 1 os. (SK, RW, TJ).

Szlachar. Zimujące ptaki odnotowano: 3.01 samiec pod tamą zb. Sulejowskiego (RW) oraz 12.01-6.03 samica pod tamą zb. Jeziorsko (RW, AK, ŁK, RWi, EK). Jesienią spotykany na Jeziorsku: 8.-10.10 dwa osobniki (TPi, AK, ŁK) oraz 19.12 młody samiec pod tamą (ŁK, AK).

Nur rdzawoszyi. Spotykany trzykrotnie: 24.10 – 1 juv. na zb. Jeziorsko (ŁK, AK), 11.11 – 1 os. tamże (SN, AW) oraz 30.10 – 1 juv. na stawie Rydwan (AK, ŁK, EK).

Nur czarnoszyi. Zimującego młodego ptaka spotkano na Warcie pod Drobnicami 16.01 (ŁK, RWi). Kilukrotnie obserwowany jesienią: 30.10 – 1 juv. na stawie Rydwan (AK, EK, ŁK); 7.-16.11 do 4 os. na zb. Jeziorsko (TJ, RW, PM, AK, ŁK, SN, AW, KiTM, TS); 19.11 – 2 ad. i 1 juv. na zb. Cieszanowice (MW) oraz 21.11 – 2 ad. na zb. Sulejowskim (MW, MWi).

Kormoran mały. Dwukrotnie stwierdzany na zbiorniku Jeziorsko: w dniu 6.06 obserwowano 1 ad. (TJ, RW – akceptacja KF) oraz w dniach 3.08 – 14.09 do 4 os. (TPi, AK, ŁK, TS, RW, TM, PP, SL, BL, AP, TP, GK, SP - akceptacja KF).

Ślepowron. W dniach 3.-4.09 słyszano pojedynczego osobnika na zb. Jeziorsko (Seksja Ornitologiczna SKNB UŁ).

Czapla modronosa. W dniu 13.05 obserwowano dorosłego osobnika na stawach w Kołacinie (SLe – akceptacja KF). Jest to pierwsze stwierdzenie tego gatunku na Ziemi Łódzkiej.

Czapla nadobna. W dniach 3. i 8.05 obserwowano dwa ptaki w szatach godowych na stawach w Borowie (ŁK, AK, EK).

Czapla biała. W styczniu spotkana na Warcie – 5 os. (TJ, RW, TBł), Widawce – 4 os. (JD) oraz nad Nerem w Łodzi (TJ). W okresie połęgowym najliczniej obserwowana 3.10 na zb. Jeziorsko – 210 os. (AK, ŁK). Duże koncentracje notowano także poza Jeziorskiem: 17.10 – 98 os. w Psarach (AK, EK, ŁK) i 25.09 – 80 os. w Walewicach (AK, ŁK).

Kania czarna. Obserwowana dwukrotnie nad zb. Jeziorsko w pobliżu Warty: 3.05 (KiTM) oraz 7.07 (PM, BL).

Kania ruda. Odnotowana aż siedmiokrotnie: 15.04 k. Wartkowic (MZ); 25.05 k. Aleksandrowi Łódzkiego (ZW); 6.06 w Sotnikach, gm. Ozorków (KiTM); 31.08 nad zb. Jeziorsko (SK); 4.09 w Maurzycach, gm. Zduny (TJ); 21.09 k. Poddębic (KK) oraz 2.10 w Sadykierzu, gm. Rzeczyca (SK).

Orlik krzykliwy. Spotykany dwukrotnie: 22.05 – 1 ad. w dolinie Prośny k. Chróscin (SPa) oraz 3.10 na zb. Jeziorsko – 1 juv. (GK).

Orlik grubodzioby. W dniach 4.-15.08 w dolinie Bzury pod Siemienicami obserwowano drugorocznego ptaka pochodzącego z Białorusi (TP, GK, ŁK, ZW, KiTM, RWi, AZ, MP, JF – akceptacja KF).

Kobczyk. W dniu 10.09 obserwowano samca w Sadykierzu, gm. Rzeczyca (SK).

Drzemlik. W dniu 3.11 spotkano samca na zb. Jeziorsko (TS).

Sokół wędrowny. Zimującego ptaka widziano 3. i 12.01 w okolicach tamy zb. Jeziorsko (AS, RW). Wielokrotnie notowany na Jeziorsku między 3.10, a 14.11 (AK, ŁK, TS, TPi, SN, AW, TP). Dzięki nadajnikom satelitarnym zakładanym pisklętom w gnieździe uzyskano jeszcze dwie informacje: 9.-10.08 młoda samica z gniazda na kominie w hucie miedzi w Głogowie znajdowała się na terenie powiatów: sieradzkiego, łaskiego, pabianickiego i poddębickiego, natomiast w dniach 14.-18.09 młoda samica z Płocka przemieszczała się przez pow. radomszczański, bełchatowski, pabianicki, Łódź, zgierski, łączycki, kutnowski (www.peregrinus.pl).

Ostrygojad. W dniu 17.04 spotkano 1 os. na stawach w Walewicach (TJ). Podczas przelotu jesienno obserwowany na Jeziorsku: 15.08 – 1 os. (RW) oraz 3.-5.09 do 3 juv. (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ).

Biegus rdzawy. Wielokrotnie obserwowany w okresie 3.09 – 10.10 na zb. Jeziorsko do 5 juv. (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, AK, ŁK, TJ, TS). Ponadto 23.-25.09 odnotowano 1 juv. na stawach w Psarach (KiTM, AK, ŁK).

Piaskowiec. Obserwowany w dniu 17.10 – 1 juv. na zb. Jeziorsko (TM).

Biegus arktyczny. W dniu 9.10 stwierdzono 1 juv. na zb. Jeziorsko (M.Giertch, P. Giertych, P.Kociołek, GK – akceptacja KF).

Dubelt. Wiosną spotykano dwukrotnie pojedyncze ptaki: 6.05 w dolinie Neru k. Kaznowa (PM) i 8.05 w dolinie Bzury k. Siemienic (AK, ŁK). Jesienią wielokrotnie spotykano do dwóch ptaków na łąkach przylegających do zbiornika Jeziorsko w dniach 3.-24.08, trzy ptaki udało się schwycić i zaobrączkować (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ). Ponadto 8.10 spotkano pojedynczego ptaka na Jeziorsku (TPi).

Szlamnik. W dniu 3.09 obserwowano 1 os. na zb. Jeziorsko (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ). Ponadto na pobliskich stawach w Pęczniewie odnotowano 3.10 – 1 juv., a 10.10 – 4 juv. (AK, ŁK).

Natomiast w dniach 12.-25.09 na stawach w Psarach przebywały 2 juv. (TM, AK, ŁK).

Kulik mniejszy. Dwukrotnie spotykano pojedyncze ptaki na przelocie jesiennym: 18.08 na stawach w Sarnowie (RW) oraz 4.09 w Maurzycach, gm. Zduny (TJ).

Brodziec pławny. W dniu 7.09 obserwowano pojedynczego ptaka na stawach w Psarach (TJ).

Orlica. Czwartą zimę z rzędu stwierdzono zimującego ptaka, który uzyskał już szatę ostateczną. Ostatniego stwierdzenia dokonano 11.03 (MF, AK, EK, ŁK, TJ, RW, SL, KK, RS, RWi, TS).

Mewa czarnogłowa. Trzykrotnie odnotowano młode ptaki na zb. Jeziorsko: 1.08 – 1 juv. (MF), 13.09 – 1 i 18.09 – 2 ptaki w szatach 1.zima (ŁK, AK).

Mewa żółtonoga. Odnotowana tylko podczas przelotu jesiennego. Najczęściej notowana na zb. Jeziorsko: 27.08 – 1 ad., 4.09 – 3 ad., 18.09 – 1 drugoroczny os., 19.-20.09 – 1 ad., 10.10 – 1 juv., 24.10 – 2 juv., 7.11 – 1 juv. (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ, ŁK, AK, RW) oraz na stawach w Pęczniewie: 27.09 – 7 ad., 10.10 – 1 juv. i 24.10 – 4 juv. (SK, ŁK, AK). Ponadto obserwowana 10.11 – 1 juv. na stawach w Chociwiu, pow. tomaszowski (SK) oraz 21.11 – 1 juv. na polach k. Inczewa, pow. sieradzki (BL).

Rybitwa wielkodzioba. Dwukrotnie spotykana na Jeziorsku: 27.08 – 1 os. (Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ) oraz 5.09 – 1 ad (AK, ŁK).

Rybitwa białoczelna. Obserwowana siedmiokrotnie: 1.05 – 1 os. na stawach w Sarnowie, 8.05 – 2os. na stawie Okręt (AK, ŁK), 13.05 – 1 os. w dol. Neru k. Kupinina (ŁK), 20. i 23.05 – 10-20 os. na zbiorniku Cieszanowice (RW, MW, MWi), 9.06 – 1 os. na stawach w Psarach oraz 25.06 – 1 os. w pradolinie nad kanałem Dobrogosty-Łęka (TP).

Rybitwa białowąsa. Kolonie lęgowe odnotowano na zb. Jeziorsko oraz w dolinie Bzury pod Siemienicami – 70 par (TJ, PM, BL). Po sezonie lęgowym wyjątkowo późno widziano 2 im. na zb. Jeziorsko 24.10 (ŁK).

Rybitwa białoskrzydła. Odnaleziono dwie kolonie lęgowe w dolinie Bzury: pod Siemienicami – 150 par oraz pod Siemieniczkami – 15 par (TJ, PM, BL). W maju odnotowano wyraźny nalot spotykając

duże koncentracje: 19.05 – 330 os. w dolinie Bzury między Kterami i Siemienicami (TP), 3.05 – 200 os. na stawach w Walewicach (AK, ŁK, EK). Po sezonie lęgowym młode ptaki spotkano tylko dwukrotnie: 8.08 – 2 juv. na Jeziorsku (ŁK, Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ) oraz 12.08 – 20 juv. w Walewicach (RW).

Siniak. Dwa samce odnotowano 31.07 ponownie w rez. Ryś w gm. Sokolniki (SPa). Podczas przelotów spotykany wielokrotnie: 28.02 – 2 os. w dol. Bzury k. Gośłubia (TJ); 16.04 – 2 os. w Poddębicach (KK); 13.08 – 1 i 15.09 – 1 os. w Brzozowie, gm. Rzeczyca (SK); 31.08 – 30 os. na polach k. Jeziorska (BL, AP); 15.09 – 2 os. w Sadykierzu, gm. Rzeczyca (SK); 3.10 – 1 os. k. Jeziorska (TJ); 17.10 – 4 os. w Byczkach, gm. Godzianów, 1.11 – 2 os. w dolinie Rawki w gm. Bolimów (MN); 9.12 – 40 os. k. Jeziorska oraz 15.12 – 3 os. tamże (SK).

Dzięcioł zielonosiwy. W dniach 5.-6.04 słyszano samca w Łodzi nad rzeką Jasień. Spotkany także 2.06 w dol. Pilicy koło Cielbowic (RW).

Dzięcioł białoszyi. W czerwcu stwierdzono lęgową parę w Skierniewicach (MN – akceptacja KF). To pierwsze stwierdzenie lęgowej pary tego gatunku w regionie. W dniu 31.12 spotkano tamże samca (MN). Ponadto 6.05 widziano samca w Łodzi w parku Matejki (TJ).

Górnicek. Odnotowany dwukrotnie: 14.02 spotkano 8 os. między Leśmierzem, a Tymienicą w gm. Ozorków (KiTM), a 15.12 pojedynczego ptaka widziano w Pęczniewie nad zb. Jeziorsko (SK).

Świergotek rdzawogardły. W dniu 2.05 obserwowano 4 os. w dolinie Warty nad Wartą (MF, RW, AK, ŁK).

Wodniczka. Pojedynczego samca stwierdzono 1.05 w dolinie Neru pod Nagórkami (TM).

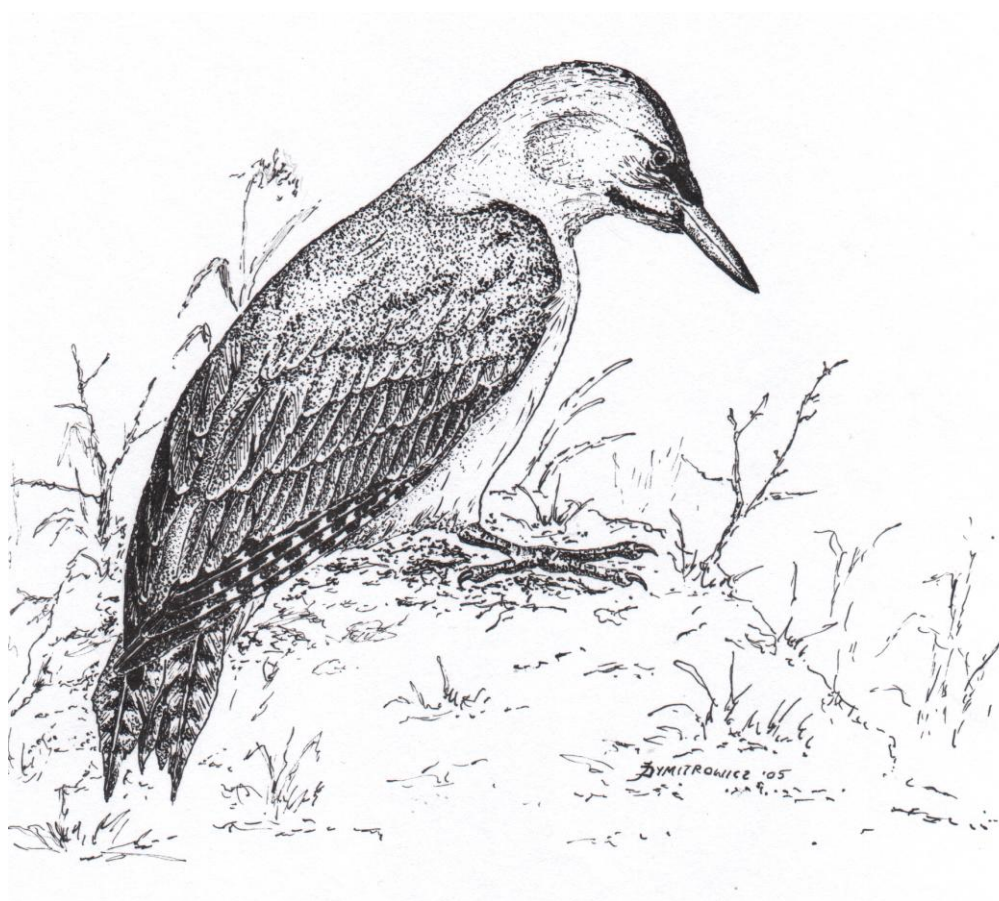
Orzechówka. Dwukrotnie spotykany w Ożarowie 6. i 31.10 (PG).

Czarnowron. Obserwowany dwukrotnie: 12.05 w dolinie Prośny k. wsi Kolonia Osiek (SPa) oraz 17.10 na zb. Sulejowskim (MW, MWi).

Rzepołuch. Odnotowany trzykrotnie: 8.01 – 70 os. pod Ozorkowem (KiTM), 6.02 – 10 os. w Siedlątkowie (SL, KK) oraz 9.02 w Skierniewicach (MN).

Śnieguła. Obserwowana dwukrotnie: 10.02 – 1 os. koło Rzeczyca oraz 24.11 – 8 os. na zb. Jeziorsko (SK).

AK - Anna Kleszcz, **AP** – Anna Piasecka, **AS** – Artur Sadowski, **AW** – Andrzej Wąsik, **AZ** – Andrzej Zieleniak, **BL** - Bartosz Lesner, **EK** - Ewa Kos, **GK** - Grzegorz Kielnierowski, **JD** – Jacek Dymitrowicz, **JF** - Jan Fuss, **JG** – Jakub Grabowski, **JI** – Janusz Ignaczak, **JM** – Jarosław Makowski, **JW** – Jarosław Wawrzyniak, **KiTM** - Krystyna i Tadeusz Musiał, **KK** – Kacper Kowalczyk, **KM** - Krzysztof Myśliwiec, **ŁK** - Łukasz Krajewski, **MF** - Marcin Faber, **MN** - Mirosław Nowicki, **MP** – Marcin Podlaszczuk, **MW** - Marcin Wężyk, **MW** – Maciej Wieczorek, **MZ** – Mateusz Zduniak, **PG** - Paweł Gwałt, **PM** - Piotr Minias, **PP** - Przemysław Pasikowski, **PK** – Paweł Kozanecki, **RB** – Roman Bedoński, **RS** - Ryszard Sasiadek, **RW** - Radosław Włodarczyk, **RWi** - Rafał Wiktorowski, **SJ** - Sławomir Jankowski, **SK** – Szymon Kielan, **SL** - Sylwester Lisek, **SLe** – Stefan Lewandowski, **SN** – Sergiusz Niziński, **SP** - Stanisław Pluta, **SPa** – Sławomir Pawlak, **TBł** – Tomasz Błaszczak, **TJ** - Tomasz Janiszewski, **TK** - Tomasz Kłys, **TP** - Tomasz Przybyliński, **TPi** – Tomasz Pietrzak, **TS** – Tomasz Stoszek, **TZ** – Tomasz Zadworny, **ZW** - Zbigniew Wojciechowski

Rys. Jacek Dymitrowicz

Szczegółowe badania kolonii kormorana na zbiorniku Jeziorsko w roku 2010

Piotr Minias

Zakład Dydaktyki Biologii
i Badania Różnorodności
Biologicznej UŁ,
ul. Banacha 1/3
90-237 Łódź

Krzysztof Kaczmarek

Uniwersytet Medyczny,
ul. Kościuszki 4, 90-419 Łódź

Tomasz Janiszewski

Zakład Dydaktyki Biologii
i Badania Różnorodności
Biologicznej UŁ,
ul. Banacha 1/3
90-237 Łódź

Badania w kolonii kormorana na zbiorniku Jeziorsko prowadzone są nieprzerwanie od 2004 roku. Na przestrzeni ostatnich kilku lat liczba kormoranów gniazdujących na zbiorniku sukcesywnie rosła, osiągając poziom około 550 par w roku 2010. W roku tym ptaki gniazdowały w dwóch koloniach oddalonych od siebie o około 1 km. Wykazano gniazdowanie 130 par w kolonii położonej na zachodnim brzegu zbiornika na wysokości wsi Proboszczowice i około 420 par w kolonii zlokalizowanej na środku porośniętego wierzbą obszaru cofkowego, na wysokości wsi Mikołajewice.

Szczegółowe badania prowadzono na terenie kolonii w Proboszczowicach, gdzie wszystkie gniazda zostały indywidualnie oznakowane i zmapowane przy pomocy przenośnego urządzenia GPS (Garmin GpsMap 60Cx, Olathe, KS, USA). Struktura kolonii w Proboszczowicach była wysoce heterogeniczna ze względu na wyspowe rozmieszczenie zadrzewień wierzbowych umożliwiających kormoranom zakładanie gniazd. W kolonii wyróżniono cztery podstawowe skupiska gniazd (A-D, ryc.1.) oddzielone od siebie systemem kanałów i oczek wodnych, charakteryzujących się brakiem roślinności drzewiastej lub krzaczastej, na której gniazdują kormorany. Wielkość zniesienia kormoranów odbywających lęgi na zbiorniku Jeziorsko w roku 2010 oszacowano na 4,20 ($\pm 0,78$) jaja. Wielkość zniesienia u poszczególnych par wahała się od 3 do 6 jaj, najczęściej notowano zniesienia 4-jajowe (54,9 %, $n = 51$). Zniesienia 6-jajowe notowane były sporadycznie (5,8 %, $n = 51$). W roku 2010, w kolonii na zbiorniku Jeziorsko, wykuło się średnio 2,63 ($\pm 1,89$) pisklęcia na parę. Liczba podlotów w momencie ich wylotu z gniazda przypadająca na parę wynosiła przeciętnie 2,26 ($\pm 1,61$) pisklęcia, a na parę z sukcesem 3,28 ($\pm 0,59$) pisklęcia. Zaobserwowano istotny spadek wartości podstawowych parametrów rozrodczych wraz z postępem sezonu lęgowego. Zależność taką wykazano dla wielkości zniesienia ($r = -0,55$, $n = 47$, $p < 0,001$), liczby wykłutych piskląt na parę ($r = -0,44$, $n = 38$, $p = 0,006$) oraz liczby podlotów opuszczających gniazdo na parę ($r = -0,58$, $n = 39$, $p < 0,001$).

W roku 2010 straty całych lęgów w kolonii oszacowano na 31 % ($n = 43$). W kolejnych 30 % gniazd ($n = 30$) wykazano obecność redukcji lęgów na etapie wychowywania piskląt. W siedmiu przypadkach zarejestrowano śmierć najmłodszego pisklęcia, jeden przypadek śmierci przedostatniego pisklęcia w sekwencji klucia i jeden przypadek śmierci dwóch najmłodszych piskląt w 6-pisklęcym lęgu. Wykazano, że zjawisko redukcji lęgu zależało od wielkości lęgu

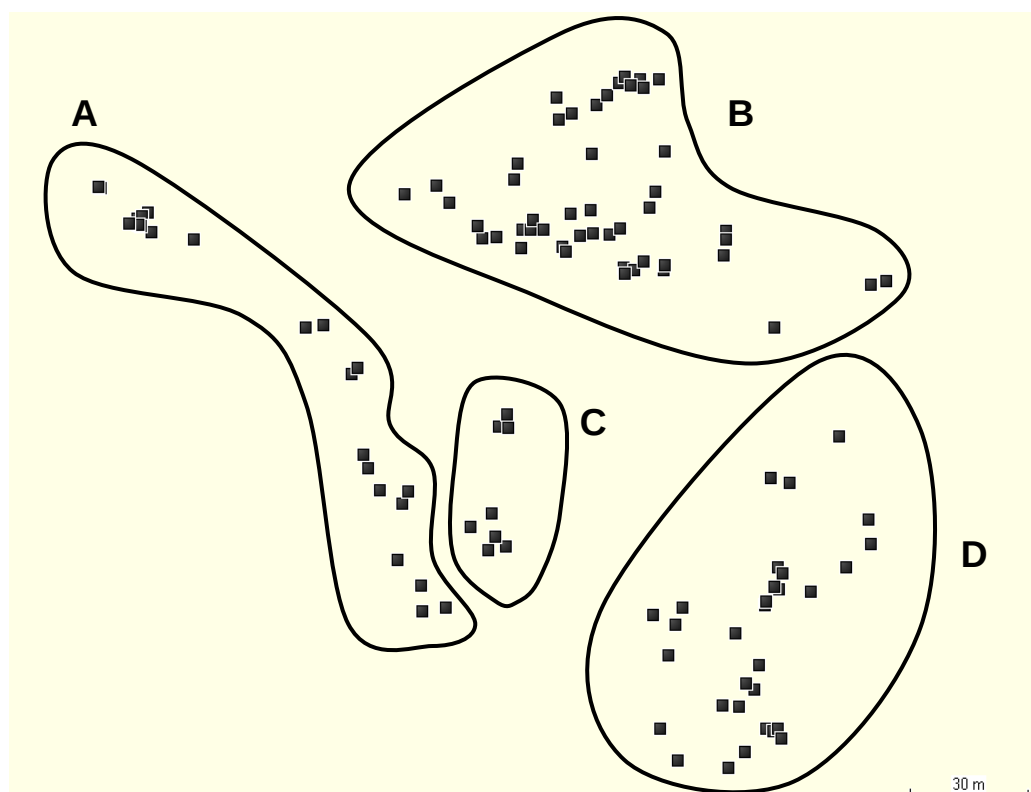
($W = 5,46$, $p = 0.018$), a prawdopodobieństwo jego wystąpienia wzrastało 13,6-krotnie na każde dodatkowe pisklę w gnieździe.

W roku 2010 analizowano także parametry biochemiczne i hematologiczne krwi piskląt, będące wskaźnikami ich kondycji. Wykazano zróżnicowanie części analizowanych parametrów biochemicznych w zależności od miejsca gniazdowania w kolonii (trójglicerydy, cholesterol, kwas moczowy). Część parametrów biochemicznych zależała także od daty klucia piskląt (białko całkowite, albuminy, trójglicerydy, mocznik). Niektóre z badanych parametrów skorelowane były z masą ciała piskląt (hemoglobina, białko całkowite, albuminy, trójglicerydy) oraz z miejscem pisklęcia w sekwencji klucia (hemoglobina, trójglicerydy, kwas moczowy).

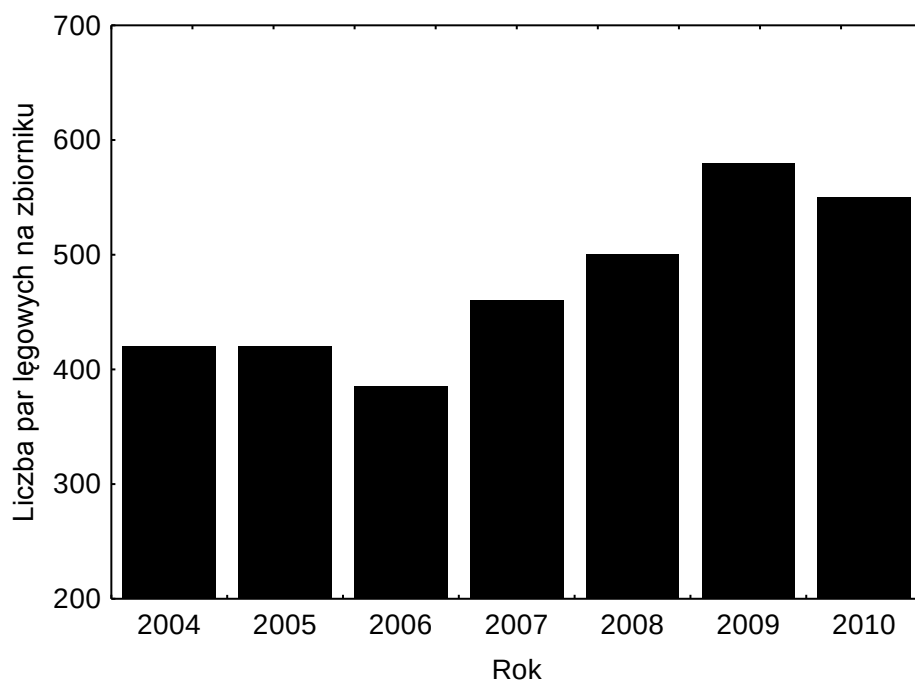
W roku 2010 badano także skład pokarmowy kormorana. W sumie oznaczono i zmierzono 63 sztuki wykrztuszonych ryb. W diecie kormorana stwierdzono 8 gatunków ryb: jazgarz *Gymnocephalus cernuus*, karp *Cyprinus carpio*, leszcz *Abramis brama*, lin *Tinca tinca*, okoń *Perca fluviatilis*, płoć *Rutilus rutilus*, szczupak *Esox lucius* oraz ukleja *Alburnus alburnus*. Wśród ofiar dominowała płoć, która stanowiła ponad 30 % schwytanych osobników. Niewielka próba zebranych i oznaczonych osobników wynikała z wyjątkowo wysokiego stanu wody na zbiorniku w okresie wiosennym, który uniemożliwił zebranie obszerniejszego materiału dotyczącego diety kormorana.

Przeprowadzone w 2010 roku badania potwierdzają, że zbiornik Jeziorsko jest korzystnym miejscem do gniazdowania kormoranów. Począwszy od momentu powstania kolonii w 1991, kiedy to stwierdzono na zbiorniku lęgi 90. par, liczba gniazdujących tu kormoranów gwałtownie rosła (ryc.2.). Nieznaczny przyrost liczby ptaków odbywających lęgi stwierdzono także w ostatnich latach. Wydaje się jednak, że sumaryczna liczba par lęgowych kormorana na zbiorniku Jeziorsko ulega powoli stabilizacji. Oszacowane w trakcie prac parametry lęgowe wskazują wysoką produktywność lokalnej kolonii kormorana. Z pewnością ma to związek z dostępem do bogatej bazy pokarmowej na zbiorniku, a także z korzystnymi warunkami gniazdowania na terenie rezerwatu Jeziorsko, minimalizującymi negatywne wpływy antropopresji w postaci płoszenia ptaków czy niszczenia lęgów. Gniazdowanie na zalanym w okresie lęgowym obszarze cofkowym zbiornika zmniejsza także dostępność gniazd dla drapieżników lądowych. W efekcie produktywność kormoranów na zbiorniku Jeziorsko mieściła się w górnych przedziałach wartości notowanych w innych europejskich koloniach tego gatunku.

Badania kolonii kormorana finansowane były z dotacji Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska w Łodzi w ramach projektu Badanie kondycji kolonii lęgowej kormorana *Phalacrocorax carbo* na zbiorniku Jeziorsko (118/BN/D/2010).

Ryc. 1. Mapa kolonii kormoranów położonej na wysokości miejscowości Proboszczowice wraz z podziałem na cztery odrębne zgrupowania gniazd.

Ryc. 2. Liczba par lęgowych kormorana gniazdujących na zbiorniku Jeziorsko w latach 2004-2010.

Monitoring populacji lęgowej łyski w Łodzi

Piotr Minias

Zakład Dydaktyki Biologii
i Badania Różnorodności
Biologicznej UŁ,
ul. Banacha 1/3
90-237 Łódź

Kamila Biadasiewicz

Sekcja Ornitologiczna SKNB UŁ,
ul. Banacha 1/3,
90-237 Łódź

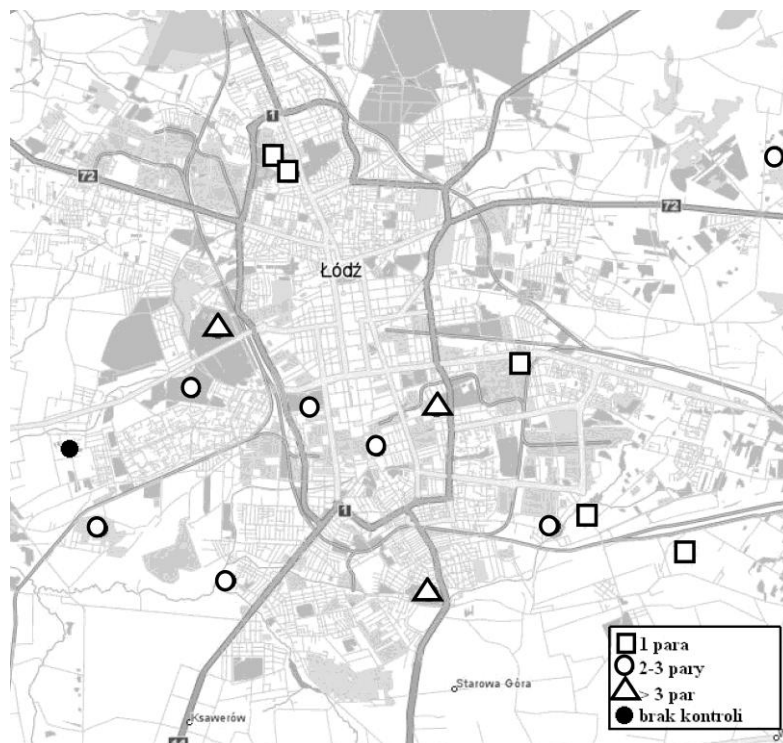
W latach 2009-2010 monitorowano stan populacji łyski w obrębie granic miejskich Łodzi. W roku 2009 stwierdzono na terenie miasta lęgi 39. par łyski (ryc. 1). Najwięcej par lęgowych stwierdzono na Zdrowiu (7 par), na Stawach Jana (5 par) oraz na stawie przy zespole fabrycznym Księży Młyn na ul. Przędzalnianej (5 par). W roku tym stwierdzono lęgi łysek w strefie zwartej zabudowy śródmiejskiej (Park Reymonta - 2 pary). W roku 2010 zanotowano spadek liczebności par lęgowych łyski na terenie miasta do 31 par (ryc. 2). W tym sezonie łyski wycofały się ze stanowisk suboptymalnych, pozbawionych roślinności szuwarowej, m.in. z Parku Reymonta, stawu na Olechówce przy ul. Tomaszowskiej, czy stawu na Sokołówce przy ul. Zgierskiej. Spadek liczby par lęgowych zanotowano także na bardziej korzystnych miejscach lęgowych, np. na stawie przy ul. Przędzalnianej (3 pary). W roku 2010 włączono w zakres inwentaryzowanego obszaru glinianki na Smulsku, gdzie wykazano gniazdowanie dodatkowych 6 par.

W roku 2010 zebrano szczegółowe dane dotyczące parametrów rozrodu łysek lęgowych na terenie Łodzi. Proces rozpoczęcia lęgów charakterystyczny był dla synurbijnych populacji ptaków, w których pary gniazdujące bliżej centrum miasta podchodzą do rozrodu wcześniej niż osobniki posiadające terytoria w strefie peryferyjnej. Średnia wielkość zniesienia w roku 2010 wynosiła 8,33 jaja. Wielkość zniesienia zawierała się w przedziale od 5 do 10 jaj, przy czym najczęściej notowano zniesienia złożone z 9 jaj (30 %). Straty lęgów na etapie wysiadywania jaj zanotowano u około 30 % par. Pary, które utraciły lęgi na tym etapie w większości przypadków (ok. 90 %) podejmowały próbę powtórzenia lęgu. Około 15 % par wyprowadziło dwa lęgi w trakcie sezonu. Liczba odchowanych piskląt przypadających na parę wynosiła średnio 3,48 młodego. Najwyższy sukces lęgowy stwierdzono u pary lęgowej na Zdrowiu, która odchowała 12 piskląt. 22 % par nie odchowało żadnego pisklęcia.

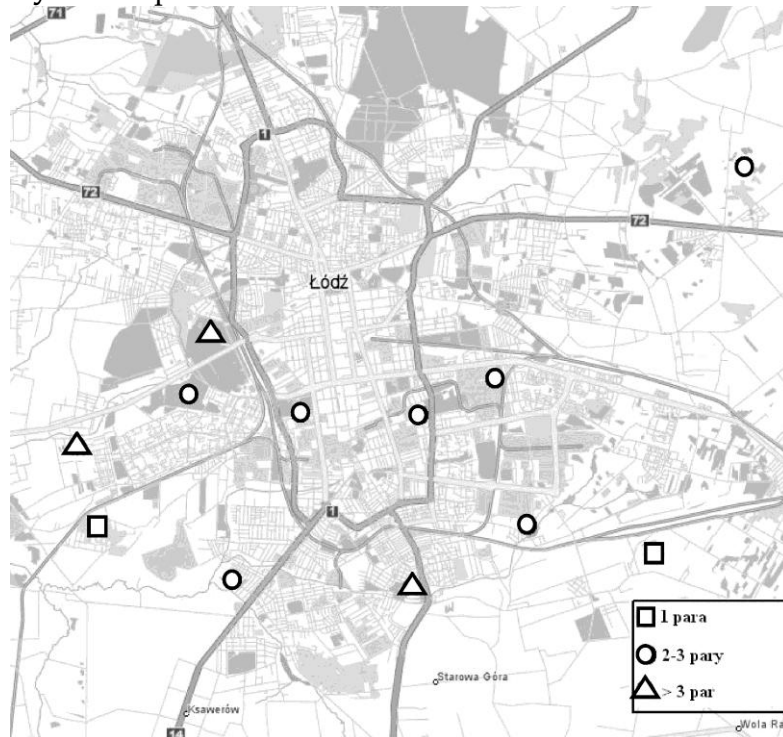
Jednym z aspektów prowadzonych badań było znakowanie ptaków przy pomocy plastikowych obróż szyjnych. Stosowano białe obroże z czarnym trójznakowym kodem A--. W ciągu dwóch sezonów lęgowych udało się oznakować 51 ptaków, (21 dorosłych i 30 piskląt). Uzyskano dotychczas dziewięć wiadomości powrotnych z terenów zimowisk. Większość ptaków zimowała w Niemczech (4 wiadomości) i na Węgrzech (3 wiadomości), pojedyncze wiadomości uzyskano także z terytorium Holandii i Włoch. W okresie przelotów ptaki notowane były także na krajowych akwenach, m.in. na zbiorniku Jeziorsko i zbiorniku Żywieckim. Sześć ptaków oznakowanych w roku 2009 podjęło lęgi na terenie Łodzi w kolejnym sezonie rozrodczym.

Akcja monitoringu i znakowania łysek kontynuowana będzie w latach następnych. Wszelkie obserwacje zaobserwowanych łysek prosimy kierować na adres **pminias(at)op.pl**. Będziemy wdzięczni za każdą informację.

Za umożliwienie badań serdecznie dziękujemy Dyrekcji Ogrodu Botanicznego w Łodzi. Za współpracę chcieliśmy podziękować także Panu Kamilowi Polańskiemu z Leśnictwa Miejskiego w Łodzi.

Ryc. 1. Mapa rozmieszczenia stanowisk w 2009 roku.

Ryc. 2. Mapa rozmieszczenia stanowisk w 2010 roku.

Zmiany w charakterystyce występowaniu lęgowych i przelotnych ptaków szponiastych *Falconiformes* w Lesie Łagiewnickim w Łodzi

Łukasz Krajewski

Sekcja Ornitologiczna SKNB UL,
ul. Banacha 1/3
90-237 Łódź

Las Łagiewnicki należy do najlepiej zbadanych ornitologicznie obszarów w regionie łódzkim. Pierwsze dane o lęgowych ptaków szponiastych z tego obszaru pochodzą jeszcze z lat 50. XX wieku. W ciągu ostatnich sześciu dekad obserwowano tu dynamiczne zmiany w liczebności gniazdujących szponiastych. W tym okresie stwierdzono gniazdowanie pięciu gatunków. Najbardziej efemeryczny charakter miało gniazdowanie trzmiełojada. Pojedyncze pary odnotowywano nieregularnie od połowy lat 1960 do końca 1990. Podczas zbierania materiałów do Atlasu Ptaków Lęgowych Łodzi (lata 1994-2002) oraz w latach 2009-2010 nie stwierdzono jego lęgów. Drugim gatunkiem, który aktualnie nie gniazduje w Lesie Łagiewnickim jest kobuz. W połowie lat 1950. notowano na terenie Arturówka 2 pary, a do roku 1981 jedną parę lęgową. W przypadku trzech pozostałych gatunków obserwowane zmiany doskonale odzwierciedlają sytuacje tych gatunków w skali całego kraju – załamanie liczebności, a następnie odbudowę populacji. Do roku 1962 gniazdował tu krogulec, do 1963 myszołów, a do 1967 jastrząb. Następnie przez kilka – kilkanaście lat jastrząb, krogulec i myszołów nie gniazdowały na terenie Lasu Łagiewnickiego. Ponowne zasiedlenie Lasu przez szponiaste w latach 1970 i wzrost ich liczebności, spowodowane były wprowadzeniem ochrony prawnej ptaków szponiastych, wycofaniem z użytku groźnych pestycydów, zmniejszeniem antropofobii tych gatunków oraz postarzeniem się tutejszych drzewostanów.

Zmian w opisie składu migrujących ptaków szponiastych nad Lasem Łagiewnickim dokonano w oparciu o liczenia prowadzone w latach 1966-1969 oraz 2008-2010. Średnio co 5 dni wykonywano kilkugodzinne liczenie z dogodnych punktów obserwacyjnych. Uzyskane wyniki wskazują na duże zmiany w charakterystyce przelotnych ptaków szponiastych, za sprawą dwóch najliczniejszych gatunków - myszołowa i krogulca. Jesienią pod koniec lat 1960. najliczniej migrowały myszołów (51,7 %) i krogulec (35,2 %). Pod koniec lat 2000. najliczniejsze były te same gatunki, ale wykazywały odmienną dominację (odpowiednio 87,8 % i 4,1 %). Także wiosną zaobserwowano istotny spadek proporcji krogulca i wzrost myszołowa. Proporcje innych gatunków nie różniły się istotnie między dwoma wyróżnionymi okresami. Z kolei różnica w intensywności przelotu myszołowa w całym okresie migracji nie była istotna statystycznie. Dało się jednak zauważyć pewne różnice w fenologii wędrówki. W latach 2008-2009 myszołowy migrowały później niż

w latach 1966-1969. Intensywność jesiennej wędrówki krogulca była w latach 2008-2009 istotnie niższa niż w latach 1966-1969, w całym okresie migracji. W przypadku obu gatunków obserwowano w ostatnich dekadach silny wzrost liczebności, który powinien spowodować intensywniejszą ich wędrówkę. Wykazano jednak zbliżoną liczebność wędrujących myszołowów i duży spadek przelatujących krogulców. Najbardziej prawdopodobną przyczyną zaobserwowanych różnic jest zmiana w zwyczajach wędrówkowych.